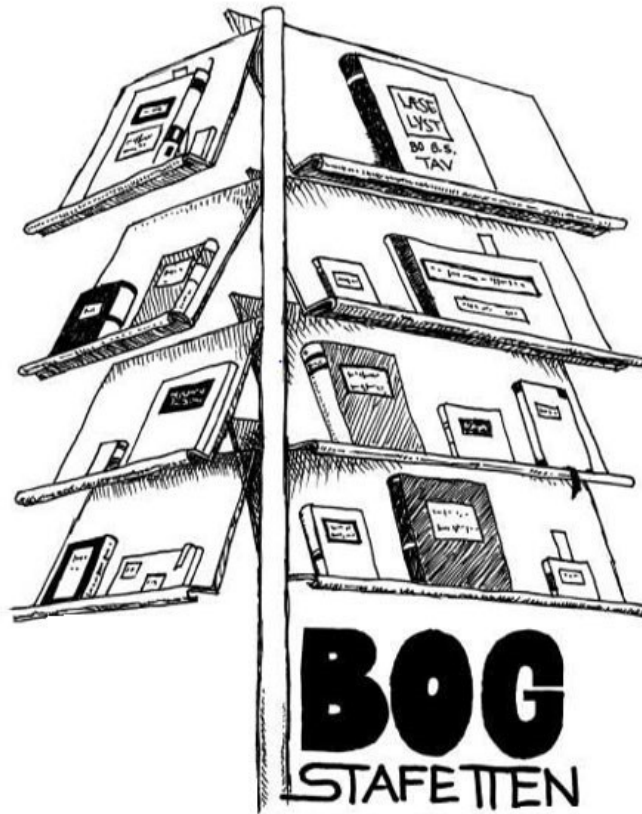

Læsning til lyst og indsigt

KUB Søndre Campus onsdag den 11. maj 2022 kl. 15.15

Lektor Jakob Wolf overdrager bogstafetten til Professor Klemens Kappel

Victor Klemperer: LTI Det tredje riges sprog

Nørdet og rystende beretning om hvordan had, udgrænsning og førerdyrkelse aflejrer sig i ord og sproglige forskydninger i nazitidens Tyskland. Lavet på grundlag af seismografiske optegnelser, som filologen Klemperer nedfældede, mens det skete, og før nogen vidste, hvor det ville ende.

Klaus Mann: Mefisto

En bidende satirisk nøgleroman om nazitoppen og kultureliten i Tyskland før krigen. Bogen er befolket af medløbere, opportuniste og sykofanter, og den svælger i forfængelighed, hykleri, ambition og smagløshed, som vel må siges at være eviggyldige materier. Interessant nok kunne bogen, selv efter afslutningen af krigen, ikke udgives i Vesttyskland på grund af injurielovgivningen. Det var fordi hovedpersonen, skuespilleren Hendrik Höfgen, som tegner en pagt med djæveln, var kalkeret over Klaus Manns svoger, den meget kendte skuespiller Gustaf Gründgens.

John Rawls: A Theory of Justice

Et hovedværk i moderne politisk filosofi. Udkom første gang i 1971, men hovedideerne blev præsenteret af en ung John Rawls (1921-2002) i en berømt artikel fra 1955. Rawls beder os som læser at forestille os, at vi sammen med andre skal diskutere os frem til de grundlæggende normer for hvordan, det samfund, vi skal leve i, skal fungere. Der er den finte, at vi ikke ved, hvilken plads, du vil have i det samfund, vi skal designe. Du ved med andre ord ikke, om du er rig eller fattig, mand eller kvinde, om du tilhører den ene eller den anden religiøse eller etniske gruppe. Hvad vil du vælge? Næppe et system, der undertrykker frihedsrettigheder, næppe tillader systematiske diskrimination af det ene køn eller af mennesker med bestemte religiøse eller etniske baggrunde. Du vil formentlig heller ikke tage chancen og vælge et system, hvor enhver blot er sin egen lykkes smed. Det er måske første gang i historien, at der er givet et omfattende og systematisk filosofisk forsvar for en samfundsmodel, der kombinerer demokrati, individuelle frihedsrettigheder og et mål af social lighed. *A Theory of Justice* danner rammen for - eller modpolen til - alle senere filosofiske diskussioner af samfundsmæssig retfærdighed.

Rawls: Political Liberalism

Et andet hovedværk i politisk filosofi, også af John Rawls. Vi er uenige om fundamentale moralske, religiøse og metafysiske spørgsmål. Vi er, som man ofte siger, uenige om det gode, dvs. om, hvad der kendetegner et godt liv. I frie samfund er uenighed om det gode et grundvilkår. Med hvilken ret kan vi bruge statens magt til at tvinge frie og ligeværdige borgere til at indordne sig under regler og politikker, som de er fundamentalt moralsk uenige i? Bogen forsøger at give et systematisk svar.

Derek Parfit: Reasons and Persons

Hvis jeg gør noget godt for et menneske i fremtiden, er det så vigtigt at dette menneske er mig selv eller en anden? Måske er det ikke vigtigt? Hvad er det overhovedet, der gør, at en fremtidig person er mig og ikke en anden? Når vi tænker over, hvad personlig identitet er, så ser vi, at det er mindre vigtigt. Hvis jeg kan, så skal jeg tage vare om mennesker, der lever i fremtiden, men det er ikke vigtigt om dette menneske er mig eller en anden. Dette er blot en af de meget opsigtvækkende indflydelsesrige ideer i filosofen Derek Parfits *Reasons and Persons*. Bogen udkom i 1984, men i et årti forinden havde Parfit cirkuleret fotokopierede manuskripter blandt kolleger på Oxford universitetet, hvor han var tilknyttet All Souls College. Værket var enormt beundret og diskuteret, og det blev toneangivende i flere årtiers diskussioner i engelsk og amerikansk moralfilosofi. Det skyldes måske især de mange nye argumenter og teoretiske problemer Parfit identificerede, men også bogens radikalitet og dens intellektuelle optimisme. Meget af det man plejede at tænke om moralfilosofiske spørgsmål måtte tages op til revision. Men bogen opmuntrer til ikke at lade sig skræmme: set i et længere historisk perspektiv er menneskeheden først lige begyndt at tænke systematisk og rationelt over moralske spørgsmål. Bogen fascinerede også på grund af sin ligefremme og ukunstlede sproglige form. Ekstremt komplicerede problemstillinger blev overskuelige og indlysende i Parfits rolige fremstilling. Nye læsere kunne bare starte på side 1. Uden for fagfilosofi er der næppe mange, der kender Parfit, men internt i disciplinen, særligt i moralfilosofi, blev han en legende. Alle beundrede Parfit. Nye generationer af moralfilosoffer ville alle skrive som Parfit. Derek Parfit blev født i 1942, og døde 1. januar 2017

Thomas Nagel: Mortal Questions

Hvordan er det at være en flagermus? Hvorfor er døden noget at frygte? To spørgsmål, som den amerikanske filosof Thomas Nagel (f. 1937) behandler i små essays. Alle kan læse disse filosofiske essays, men fagfilosoffer læser dem også. For eksempel er spørgsmålet om, hvordan det så faktisk er, at være en flagermus, blevet en klassiker: Det opleves, mærkes eller føles på en særlig måde at have mentale tilstande, som f.eks. smerte, glæde, jalousi, bekymring for krigen eller længsel efter sommeren. Men vi lever i en fysisk verden; nerveceller består af organiske molekyler, der igen består af atomer. Det føles ikke på en bestemt måde at være en nervecelle. Hvor er mentale tilstandes oplevelseskvaliteter lokaliseret i en fysisk verden?

Poul Lübcke: Politikens Filosofileksikon og Vor tids filosofi

Jeg var i 1984 netop startet på filosofistudiet på Københavns Universitet uden at vide noget som helst om filosofi. Undervisningen var på mange måder elendig, og bestod af forelæsninger, leveret af forskere, der havde glemt, hvor lidt man ved om faget, når man starter, og måske heller ikke interesserede sig for det. De studerende lærte filosofi ved selvstudium. God introducerende litteratur var derfor vigtig, men der fandtes ikke meget. En dag stod Poul Lübcke (f. 1951) i et lokale på Købmagergade, hvor Filosofisk Institut dengang lå, og solgte de netop udkomne bøger, oplagsværket Politikens Filosofileksikon og de to bind med titlen Vor Tids Filosofi. Værkerne var på mange måder en åbenbaring. Leksikonnet opregner tålmodigt og detaljeret de tit ret forskellige, men relaterede betydninger af filosofiske fagudtryk som 'transcendental', 'ontologi', 'realisme', 'idealisme', 'nykantianisme', 'determinisme', 'dualisme' og meget andet. Ved utrætteligt at slå alle fagudtryk op i leksikonnet kunne man lære de fletværker af begreber og terminologi, som fagfilosofi benytter sig af. De to bind i Vor Tids Filosofi giver en samlet systematisk fremstilling af det, der dengang fremstod som de vigtigste fagfilosofiske tænkere i det 20. århundrede, f.eks. Frege, Russell, Wittgenstein, Heidegger, Husserl, Gadamer, Habermas, Sartre, Quine, Kuhn, Popper, Austin og mange andre. Både leksikonnet og Vor Tids Filosofi blev lavet med bidrag fra en generation af yngre dygtige danske filosoffer, men det hele blev redigeret og skrevet igennem af Poul Lübcke, som har en stor del af æren for værkets betydelige succes.

Værkerne blev meget populære, og jeg tror, at det hang sammen med den grundlæggende tilgang til filosofi, som Poul Lübcke stod for: alle fagfilosofiske udtryk og vendinger, hvad enten de er abstrakte, udviklede, poetiske, aforistiske eller bare tågede, skal oversættes til almindeligt sprog og eksemplificeres ved dagligdags eksempler. Forståelse og fortolkning af filosofiske påstande og argumenter, hvad enten de er fra Heidegger, Wittgenstein eller moderne analytisk filosofi, ligger i at gøre netop dette. Oversættelsen til noget klart og håndgribeligt er udgangspunktet for den kritiske diskussion, som er den afgørende fagfilosofiske aktivitet. Lübckes tilgang til filosofisk arbejde er selvfølgelig kendt i det internationale fagfællesskab, men for danske studerende og yngre forskere var det først og fremmest hans arbejde og eksempel, der fik betydning. Poul Lübcke døde uventet i 2020.

Henrik Nordbrandt: Damelår og andre specialiteter

Skønne tyrkiske retter samlet af digteren Henrik Nordbrandt og tilsat hans syrlige kommentarer. Ikke for kostforagtere.

Tove Ditlevsen: Gift

Tove Ditlevsens underfundige, smilende, dystre, kloge og sylespidse fortælling om forfatterskab, ægteskab, moderskab, og det misbrug, hun udviklede og aldrig helt kom ud af. Meget af bogen handler om forfængelige, selvhøjtidelige og afstumpede mænd.

Ludwig Wittgenstein: Philosophical Investigations

Wittgenstein (1898-1951) havde enorm indflydelse på en generation af yngre filosoffer i Cambridge. Det faldt ham ikke let at skrive konventionelle akademiske arbejder, eller måske synes han, at han var hævet over den slags. Philosophical Investigations er en nummereret samling af korte sentenser, der fremstiller filosofiske betragtninger, spørgsmål og paradokser. Det blev samlet og udgivet i 1953 af filosofen Elisabeth Anscombe kort efter Wittgensteins's død. Tekstens aforistiske karakter og mange dunkle passager giver rig anledning til diskussioner om hvad Wittgenstein egentlig mente

Karen Fastrup: Hungerhjerte

Jeg-fortælleren Karen beretter om sit psykiske sammenbrud og sin indlæggelse på en psykiatrisk afdeling, og disse begivenheden kædes sammen med oplevelser i barndommen og nutidige relationer til søskende, venner og kærestere. Det interessante er de sprogligt mættede rytmiske optegnelser af den opløsning af sindet, der kommer med sammenbruddet. Bogen fascinerer også ved sin minutiøse afkodning af den andens blik på den psykisk syge: virvaret af kærlighed, omsorg, udskamning, mistænkeliggørelse og udstødning, som opstår i relationerne til søskende, venner, behandlere og tinder dates, når de møder det psykisk sammenbrudte menneske.

Imre Kertecz: De skæbneløse

Nobelprisvinderen Imre Kertecz (1929-2016) skrev en forunderlig bog med afsæt i, hvordan han selv som 14-årig blev deporteret fra Budapest til Auschwitz og senere Buchenwald. Bogen insisterer på et særligt fortælleperspektiv. Jeg-fortælleren registrerer nysgerrigt og på sin vis tillidsfuldt hvad der sker omkring ham, men ved ikke, hvilken sammenhæng, han indgår i eller hvor han er på vej hen.

Svetlana Aleksijevitj: Krigen har ikke et kvindeligt ansigt

Bogen er en optegnelse og gennemskrivning af interviews, som Svetlana Aleksijevitj (f. 1948) lavede med kvinder, der deltog som soldater i Den Røde Hær under 2. verdenskrig. Fletværket af mange stemmer, som Aleksijevitj har omsat i nøgtern og smuk prosa, frembringer livsnære, sanselige, dagligdags erfaringer med krig.